

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus De Executoribus Vltimarvm Volvntatum duorum
celeberrimorum iurisconsultorum**

Canis, Johannes Jacobus

Constantia, 1593

VD16 ZV 2896

Tertia pars principalis. De sine ac exitu commissariorum, & eius partitione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63406](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63406)

Nam prudenter administrationi accedet, consulte cauebit, repertorium inuentariumq; conscribet, cum collegis conferet, debitores excitabit, ac exiget: legatarios aliosue defendet, in possessionem inducet, bona vendet atq; distribuet: diligenterq; rationem de singulis reddet. de quibus quoniam abundè scriptum, ultra non prosequor.

Tertia pars principalis.

De sine ac exitu commissariorum, & eius partitione.

S Y M M A R I V M.

1. Executor testamentarius quod emolumentum ex officio consequatur, quæq; merces perfuncti muneris ei pendatur.
2. Minister nudus, quis dicendus.
3. Minister nudus nihil potest retinere pro se.
4. Executor an possit nudam facti executionem alij demandare.
5. Executor testamentarius causam agit sine sumptibus. & Quomodo id accipiatur. num. 6.
7. Executor testamentarius quos habeat iudices & num. 8.
9. Executor testamentarius: quid sibi possit iure retinere.
10. Executori adferenti se quid impendisse in pias causas, creditur. limit. num. 11. 12.
13. Executor possit ne se excusare ab executione sibi delata. & quibus ex causis.
14. Executor, & tutor, æquiparantur.

15. Exe-

15. Executoris officium: quibus modis finiatur. & num. 17. & 27.
16. Executoris ad pias causas officium, non finitur morte.
18. Dies interpellat pro homine.
19. Constitutionis diu obseruatæ ignorantia, an admittatur.
20. Constitutionis ignorantia, quos non liget. & num. 23. 24.
21. Cuius nouus an teneatur scire suæ ciuitatis constitutiones.
22. Commissarius ad eligendum, potest moram purgare.
25. Episcopus an succedat executori ad perficiendum opus ab eo cœptum.
26. Executoris officium: an finiatur sententia iudicis declaratoria. quòd sit priuatus.
28. Executor, qui cœpit exequi, an post acceptationem debeat aut possit remoueri.
29. Executor ob dolum remotus, qua nota: quoq; damno adficiatur: & num. 30. 31. 32.
33. Executoribus quibus assimilentur & comparentur procuratores sancti Marci Venetiarum. An porò sint legitimi. num. 34. distin. num. 35.

DE fine atq; de commissariorum exitu tractaturi, videamus de ipsorum beneficij ac commodis: tanquam ipsa sit solutio bene præclareq; gestorum. Deinde de ipsorum excusatione proxime de ipsorum remotione. Nouissimeq; de aliis modis, quibus executio suapte natura finiatur. & an inuitus remoueri possit.

K s Quæro

1 Quæro tigitur primò, quod commodum, vel beneficium executor, seu commissarius habet: quidue illis à iure pro mercede soluat? & respondeo, quòd plura.

† Primum, quod deficiēte seu abeunte legato-rio seu fideicommissario, cui necesse habebat ipse præstare, conditione veniente id eius lucro cedit: secundum Pe. de Bellapertica. Nisi executor nudus minister sit: vt. l. si quis Titio. ff. de leg. 2. bene facit. l. pecuniæ ff. de ali. & cib. lega. Idemq; putauit Dy. si legatarius viuo testatore decessit: vel si nullum heredem reliquit.

2 † Nudus autem minister, is dicitur, in quem non dispositiua, sed executiua verba conferuntur: & quæ non iuris, sed meri facti sunt. Vel cui ex voluntate defuncti, nec interusurium mediij temporis, nec vllum beneficium est applicandum: secundum Iac. de Are. vt. l. diuus. ff. si cui plusquam per. l. Falci. & l. si mulier. ff. de dona. inter vir. & vxo. Namq; † is nudus nil potest pro se retinere. vt probat. c. si. s. 1. de test. li. 6. vbi dicit, quòd debet adimplere voluntatem defuncti: quod quidem
verbum

verbum perfectionem significat: & idem probat. c. tua. eo. tit. & l. Lucius. S. à te peto. ff. de leg. 2.

† Secundum commodum, quod postquam 4 ipse commissarius personas elegit & deputauit executionem meri & nudi facti, potest alij committere: etiam si à testatore non reperiretur esse concessum: ar. ca. is qui. de offi. deleg. libr. 6. Et eodem modo, si erogatio fieri deberet certa rei & certo loco: per illum tex. aliàs debet ad implere per se: vt ca. tua. ibi: per manus eorum & l. nulli. C. de episcop. & cler. vel per alium, ibi, pro sua conscientia. & ita tenent Arch. Ioan. And. & Dom. in d. c. si. S. 1. lib. 6. & Ioan. An. in addi. Specu. de instr. edi. S. nunc verò aliqua. versi. hoc dictum. & incipit: querit Nico. & Olden. consi. 295.

† Tertium commodum est, quod causam agit 5 sine sumptibus: vt l. nulli. v. 2. ibi, sine vllò dispendio iudiciorum. C. de episc. & cle. & c. charitatem. 12. q. 2. ibi: nihil, de reb. eccle. quasi perficiendi inuentarij labore tollatur. Quod est intelligendum, de iudicum
 † expensis

6 † *expensis* : quoniam illi sunt diuites. c. cum ab
 omni. de vita & hon. cle. Secus si essent expen-
 se notariorum & aliorum officialium merce-
 nariorum: quia illi non coguntur suam merce-
 dem donare: vt 23. q. 1. militare. in fi. & 3. q. 1.
 si quis episcopus. & 10. q. 2. precaria. nisi ha-
 berent salarium de publico vt tenet Spe. in.
 §. nunc aliqua. versi. & no. quòd executor.
 Sumptus autem administrationis honesto mo-
 do facient de bonis hereditatis: vt l. sumptus. ff.
 de pac. & C. mand. l. cum pro causa. & no. Io.
 An. & Domi. in c. fin. §. 1. de testa. lib. 6.

7 † *Quartum commodum est*, quòd ipse com-
 missarius seu executor habet plures iudices, co-
 ram quibus agere potest, & conueniri: scilicet
 episcopum loci, qui est eccle. titu. præsēs: qui est
 secularis in opinione sua: etiã si possessores sint
 laici: vt. l. nulli. §. cum autem. C. de episc. & cle
 & in auth. de eccle. tit. §. sin autem. & §. si
 quis edificationem. col. 9. & in authen. vt cum
 de app. cogno. §. si vnum. col. 8. Quod etiam te-
 nuit Ang. in consi. 138. & consi. 21. & Alex.
 2. volu. consil. 170. in prin. alleg. gl. & doc.
 maxime Bald. & Ange. in l. hereditas. §. si
 defunctus.

defunctus. ff. de pet. hære. glo. & doc. in c. rela-
 tū. el. 1. iuncta superscriptione de testa. Bart.
 in l. solēt ff. de ali. & cib. leg. Ioan. An. & alios
 in c. si hæredes. de testa. Archid. in c. Silvester
 11. q. 1. & doc. in c. significantibus. de offi. de-
 leg. Sed dubitari solet, quis † sit ille iudex? &
 concludi solet, quòd potest intelligi de iudice lo- 8
 ci, in quo defunctus est vel natus is, qui legatum
 exequendum reliquit per iura præalleg. Quòd si
 in neutro reperiatur, poterit conueniri in loco
 in quo contraxit vel quasi, adeundo hæredita-
 tem, vel vbi executor acceptauit administra-
 tionem: vt. l. hæres absens. §. fin. & l. seq. ff. de
 iudi. & l. argentarium. eo. tit. & in Spe. præ-
 dicto. §. sed nostra. versi. hoc etiam. prope si. &
 versic. quid si episcopus.

† Quintum commodum est, quod executor re- 6
 tinere sibi poterit illud, quod ipse impendit de
 suo in erogatione ac expensis: vt. l. nulli. ver.
 ita tamen. & ibi: ne humanitatis obtentu reli-
 ctæ peccuniæ erogetur. Hoc enim operatur in-
 uentarium in hærede, quod eius actiones non
 confunduntur: vt. l. si. §. si præfatam. C. de iur.
 delib. Et idem tenet Spe. in. §. nunc aliqua. ver.
 si, vbi

fi. vbi loquitur de executore legitimo, qui in locum testamentarij succedit: ar. l. si cum. s. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. Quinimò non solum deducere poterit, quod supererogauit: verum etiam, quod sibi debetur, vel male ablatum est per rapinam aut vsuram: quia cui damus actionem, fortius debemus dare exceptionem: vt. l. 1. §. 1. ff. de superficiebus. Secus, vbi non constaret: vbi concludit, quòd si esset dubium, quod non procederet, quod supra dixi.

Et ideo cautela est, quòd statuatur terminus ad probandum talem rem sibi sublatam, intra quem si non probauerit, ablata restituet. arg. l. si quis libertatem. §. f. de petitio. hære.

† Sextum beneficium est, quod creditur ipsi executori dicenti se legatum in pias causas expendisse: vt. C. de don. l. si quis pro redemptione ipsorum. & C. de epis. & cler. l. orphanotrophos. & est etiam in l. diuus. ff. si cui plus, quàm per. l. Fal. facit, quod no. in l. si §. in computatione. C. de in. deli. Et eodem modo stabitur eius dicto, si iurauerit bene dispensasse: vt no. Io. An. Io. Fran. & Domi. in. c. si §. 1. de testa. lib. 6.

lib. 6. Et idem, si expensa est modica: vt. ff. de pign. act. l. subtracto. ff. de ven, in pos. mit. l. i. & ff. de excu, tut. non tantum in fi. secundum Odof. & Spe in. s. nunc aliqua. ver. quid si executor. & Petr. & Cyn in l. id quod pauperibus. in. 9. q. C. de episc. & cleri. Quod est ¹¹ verum, quando executor fuit bonu, legalisq; persona, ita quod praesumitur adhuc bonus t. mandata. de praesump. 46. dist. sunt nonnulli. Secus, si fuit malus: vt in regula, semel malus. de reg. iur. lib. 6. & l. hoc accusare. s. omnibus. ff. de accusa. Item ¹² limitatur secundo, quia non procedit in expensa magna: quia illa est probanda per testes: vt in. s. aconomos in authen. de sanctis. episc. & in praalleg. l. nulli C. de episc. & cler. & tenet Io. An. & Dom. in c. fi. s. i de testa. lib. 6.

Quaero secundo, ¹³ utrum ¹³ executor, vel commissarius possit se excusare & refutare commissariam sibi delatam? & videbatur dicendum, quod sic, quia sicut tutor, vel curator, potest excusare se propter numerum liberorum, propter administrationem fisci, propter absentiam futuram, propter potestatem publicam, propter

propter litem futuram cum heredibus vel legatarijs: propter alias tutelas, curas. vel commissarias onerosas, propter paupertatem, ac validitudinem aduersam, propter militiam, propter imperitiam, propter inimicitiam, propter minorem etatem, quæ sit intra .25. an vel propter maiorem etatem an. 70. & propter doctrinam vt habetur in *insti. de excu. tut.* sicut ibi cõplexus sum tribus versibus quos hic non piguit inserere.

Excusant nati, fiscus, absensq;, potestas

Lis, & onus curæ, paupertas. ac validitudo.

Miles, hebes, hostis, maiorq;, minor, quoq; doctor.

- 14 † Et ratio est: quia tutor & executor aequiparantur: vt sentit glo. in *l. si aliàs, est. l. plura ff. de tutel.* & Bar. in *l. si in emptione. §. si. ff. de contrahen. emp.* & Bal. in *l. cum ipse. eo. ti.* ergo easdem habebit excusatione, & similes. Tum etiam, quia videtur officium voluntarium: meritò nullus eum compellere poterit. In contrariũ verò videtur, quòd imò ipse cogatur: sicut

sicut quis cogitur subire publica munera. vt
 l. 1. §. 1. & §. equè & l. muner. 1. respon. & §.
 qui ad nouam ff. de mune. & hon. De ista qua-
 stio. dixi supra in prima parte tractat. q. 4. &
 ideò ibi scripta, hîc pro repetitis habeantur.

Quaro tertio, quib. modis † executoris of- 15
 ficiu[m] finiatur? & respondeo, quod multis
 modis.

Primò, morte ipsius executoris: quia mors
 omnia soluit: vt insti. pro socio. §. soluitur. in
 auth. de nup. §. deinceps. Et idem dico de sub-
 execute ab ipso execute constitutio in casu,
 quo potest: vt dixi supra. quia sicut morte tu-
 toris finitur officiu[m] constituti ab eo: vt. l. si
 per epistolam ff. de acqui. here. ita etiam in isto
 qui etiam execute: vt dixi supra q. prece-
 dente. Item, quia sicut mandatum prelati pro
 sua ecclesia constituētis finitur morte mādantis
 re integra: vt cle. vlt. de procu. ita & fortius
 mandatum executoris. Quod intelligo, non so-
 lum de morte naturali, sed etiam de civili, quæ
 contingit per deportationem vel seruitutem:
 vt insti. qui. mod. tut. fini. §. 1. & §. simili mo-
 do cum gloss. sua.

L

† Fallit

- 16 † Fallit in executore ad pias causas : quia in eo specialiter constitutum est, quod constitutentis morte non finiatur etiã re integra : per tex. sing. in cle. exyt § eo casu de ver. sig. quam ad hoc ponderauit Bal. in authen. si qua mulier. C. de sac. san. eccl. & not. Lud. Ro. cons. 119.
- 17 Secundò, finitur † officium executoris lapsu temporis, videlicet decursu anni statuti à lege, ad exequendum : vt l. nulli. C. de episc. & cleri. & in authen. de hered. & falc. §. si quis verò non implens. cum §. seq. & in auth. hoc amplius C. de fideic. † & bene, quia dies interpellat pro homine : vt l. magna C. de contrahen, & commit. stip. Quoniã monitio legis, est fortior, quã hominis : per auth. licet. & in corpore vnde sumitur. C. de epi. & cle. & tenet consi. 64. Et idem, si aliud tēpus esset præfixum à testatore, vel à statuto ciuitatis : aut constitutione synodali : ut tenet Bar. clare in l. cum qui ad fin. ff. de leg. 2. & clarius in consi. suo inci. Cōstitutione Camarin. episcopi, & sequutus est dom. Petr. de Anc. cōsi. suo incipiente, contra heredes, & pro curia episcopali. & do. Ludo. de Ro. in cōsi. 228. inci. pro plena discussione.

Et ra-

Et ratio est, quia huiusmodi constitutiones synodales ex consuetudine cōmuni sunt vniuersales per totā Italiā, vnde ipsarū ignorantia, non est tolerabilis, nō excusabilis: vt est communis Theorica Bar. & doct. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fide cath & l. interdū. d. licet ff. de publ. † Quinimō constitutionis diu seruatae ac notoria, ignorātia est supina & crassa. c. 1. de postu. prela. 16 di. quod dicitis l. regula & l. nec supina ff. de iu. & fac. igno. l. si tutor. cum gloss. de peric. & commo. rei vendi. Quod limita plurib. modis. Primò, quod nō habeat † locū in forense, quoniā cōstitutio nō ligat ignorātes extrā de cōsti. cognoscētes c. ut animarū. eo. tit. li. 6. l. si. ff. de decre. ab ordi. fac. Quinimō, si constitutio, vel statutū vellet ligare ignorāte, nō posset: vt c. si. de of. archipresb. & l. forma C. de offi. prae. prat. & ita tenet Lud. in d. cōsi. 228. Secūdo † limitatur, vt procedat in ciue nouello: quia licet antiqui habitatores ciuitatum praesumantur & teneātur scire legem suae ciuitatis: vt in Spec. de cōstit. §. 1. l. 1. ver. quid si extraneus. & Bal. in. l. leges. la vlt. C. de ll. & repe. l. data opera. C. qui accu. nō pos.

L 2 tamen

tamen secus putat in nouello ciue: per tex. quem dicit singularem. in. l. qui cum vno. ver. vlt. ff. de re mili. & addit Ludo. in. d. consil. similem in. l. commeatus. eo. ti.

22 † Tertiò limitatur, vt nõ curret dictum tempus commissario ad eligendum: quia talis commissarius moram purgare potest: vt dicit Bart. in. d. l. cum quidã. & præfati cõsultentes.

Quarto limitatur per Lud. in. d. consil. quando † probaretur quòd executor non possedisset bona, vt executor, sed alio respectu, & ignorans de executione sibi commissã: quia licet præsumatur possidere nomine, quo est deputatus: vt no. gl. ord. in. l. quedam mulier. ff. de rei vend. & probatur in. l. minus in fructus. C. de acqui. pos. tamen in contrarium probatio admitti potest: & non ligabitur ignorans: vt. l. generali. C. de tab. li. 10 & l. si ideo. & l. cum fratrem. C. de his qui. vt indig.

24 Quintò limitatur † per Lud. in. consil. 135. quòd non procedat dicta constitutio in legato factò ad construendum oratorium, vel capellam in domibus testatoris, quando religiosi sunt relictì executores, quia datur annus à monitione episcopi:

scopi facta ad inchoandum: vt c. 3. de testam.
 & in c. nulli C. de episc & cler.

Ad † complendum verò statuitur tempus 25
 quinque annorum: vt est casus in authen. de
 eccl. tit. colum. 9. §. si quis adificationē. postea
 verò in perficiendo succedet episcopus: vt c.
 tuanos c. Ioan & c. si heredes. de testam. & in
 authen licet. C. de episc. & cle. & tenet Spec.
 in tit de instrum. edit. §. nunc aliqua ad fin. &
 Fede. consil. 123. seu 124.

† Tertio finitur executoris officium sen- 26
 tentia iudicis declaratoria, quòd sit priuatus:
 dummodo transierit in rem iudicatam c cum
 inter. de re iudi. l. præses. C. eod. tit. no. in l. 1. §.
 item cum contra sacras. C. que sent. sine app.
 recipiantur & l. 2. C. quando prouo. non est
 necess.

Quarto, finitur † officium, operis comple- 27
 mento: ita quod nil restat agendum: vt dici-
 tur in l. cum Syllanianum. C. ad Syll. nam plus
 attenditur finis, quàm principium l. 1. §. hoc
 interdictum. ff. de aqua quoti. & asti.

Quæro quarto, † vtrum executor, vel 28
 commissarius, qui cœpit exequi, post accepta-
 tionem

tionem suam remoueri possit? Et breuiter sine
 disputatione cōcludendum puto, quod sic: quia
 cū executor equiparetur ipsi tutori, vt dixi
 supra in 2. sicut ipse tutor potest remoueri
 tanquam suspectus: quia non ex fide gerit tu-
 telam: vt l. 3. §. consequens. ff. de execue. tut.
 sic & ipse commissarius, vel executor. Et ta-
 29 lis remotus † ob dolum, erit notatus infamia, se-
 cus si ob culpam, nisi reseruata sibi sit fama:
 vt instit. de suspect. tut. §. suspectus, cum simi.
 Et istud erit vnum de incommodis & damnis
 ipsius executoris.

30 † Secundum incommodum est, quod ipse
 perdit legatum, quod ei datur pro labore exe-
 cutionis: quod cessat labore cessante: vt l. nec
 adiecit.

31 Tertium est quod † tenebitur ad rationum
 redditionem ff pro soc. vt dixi supra in 2. par-
 te. quest. 2.

32 Quartum † incommodum & detrimen-
 tum est, quod ipse commissarius ad instar tu-
 toris tenebitur de neglecto, vt C. si tutor. non
 gesse.

Quero vltimò, quibus executoribus, vel

com-

commissarijs † sancti Marci procuratores as- 33
 simulantur, vtrum testamentarijs, an verò le-
 gitimis, seu datiujs? quæ quæstio noua est, &
 per doctores præscriptos non attentata, &
 ardua videtur existere, quia plerunq; in testa-
 menti ipsi pro executoribus deputantur, &
 sic videntur esse testamentarij.

† In contrarium verò apparet, quod sint 34
 legitimi: quia ex senatusconsultis & legibus
 Venetis furnitores vltimarum sunt volun-
 tatum.

Inde verò, quod sint datiujs, practica com-
 munis ostendit: qua ex decreto suorum iudi-
 cum statuuntur alicuius vltimæ voluntatis
 executores ac commissarij: & consequenter
 pupillorum gubernatores. Ego hac in re pro
 veritate habenda sic distinguerem. † Quod si 35
 per vltimam voluntatem commissarij, vel
 executores relictj sunt, quod testamentarij ap-
 pellentur: seruareq; debebunt omnia, quæ de
 testamentarijs executoribus supra descripta
 sunt. Si verò in vltima voluntate nominatè
 vocatiq; non sunt, hi per leges patriæ vocati,
 ad perficiendum testatoris iudicium, legitimi

IOAN. IACOB. à CANIBVS

executores commissarij q̄ dicentur: omniaq̄
seruabunt, quæ sup. de legitimis executorib. ex-
pressa sunt. Sin autem peregrinis iudicibus
Venetis, quibus hoc dandi potestas est, se sua
sponte subiecerit, petieritq̄ antè dictos procu-
ratores per ipsos iudices commissarios execu-
toresue creati atq̄ decerni: crederem tunc il-
los datiuos posse censeri: ex quo testamentarij
dici non possunt testamento, vel voluntate de
ipsis nullam mentionem faciēte. Et etiam tunc
nulla lege decernēte ipsos esse legitimos: quan-
doquidem lex Veneta de peregrinis non loqui-
tur, nec debet intelligi, talesq̄ commissarij
hoc casu seruabunt, quæ suprâ de datiuis exe-
cutoribus expressa sunt: illis tamen casibus
semper exceptis, in quibus per eorum leges &
approbatas consuetudines specialiter
prouisum est.

L A V S D E O.

TRA-